

ETHEM BARAN • Emanet Gölgeler Defteri

ETHEM BARAN 1962'de Yozgat'ta doğdu. İlk ve orta öğrenimini Yozgat'ta tamamladı. 1983'te Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitim Yönetimi ve Planlaması Bölümü'nden mezun oldu. Çeşitli dergilerde öykü, deneme ve eleştiri yazıları yayımlandı. İlk öykü kitabı *Sonrası Ayrılık* 1991'de yayımlandı. Onu 1994'te yayımlanan *Kurutulmuş Gül Mevsimi* izledi. *Dönüştürsüz Yolculuklar Kitabı* (2005 Yunus Nadi Öykü Ödülü), *Unuttuğum Bütün Akşamlar* (2005), *Bozkırın Uzak Bahçeleri* (2006), *Evlerimiz Poyraza Bakar* (2009), *Bulut Bulut Üstüne* (2011) adlı öykü kitapları ve *Yarım* (2008) adlı bir romanı vardır.

İletişim Yayınları 1885 • Çağdaş Türkçe Edebiyat 271

ISBN-13: 978-975-05-1202-5

© 2013 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2013, İstanbul

EDITÖR Levent Cantek

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ Federico Infante

UYGULAMA Nurgül Şimşek

DÜZELTİ Yeliz Eke

BASKI ve CILT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Çağaloğlu 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ETHEM BARAN

Emanet Gölgeler Defteri

Bana sorarsanız, biz bu yaşama ve ölme konusunda çok yanlış düşünürüz. Benim asıl özüm, yeryüzündeki gölge dedikleri şeydir bence, biz ruh işlerine bakarken, tıpkı güneşe suyun içinden bakan istiridyeler gibiyizdir bence; üstlerindeki ağır suyu, havaların en hafifi sanan istiridyeler gibi. Bence bedenim, asıl varlığımın tortusudur ancak. İsteyen alsın bedenimi, evet alsın, çünkü o, ben değilim.

– HERMAN MELVILLE, *Moby Dick*

Sana rastlasam beni görmeden geçerdin,
Çünkü rüyalarımız tarafından görülmeyiz.

– MARGUERITE YOURCENAR, *Ateşler*

I

Yarım saatlik ihtiyaç molasını tamamlayan otobüs tısrdayıp yaylanarak gidince, onun yerini dolduran mahallesine ve kayısı ağaçlarının arkasına gizlenen evlerine baktı. Onca çatı, baca, duvar, pencere kalabalığının arasından yarım yamalak da olsa görünüyordu garibim. İşte yine olduğu yerde bırakıp onu, uykuya dalmış bir çocuktan sessizce kaçır gibi gidiyordu.

Yaklaşık on beş dakika önce mola veren bir otobüs daha vardı lokantanın önünde. Az önce gidende yer bulamamıştı; bununla Ankara'ya kadar gidip oradan bir başka otobüsle devam edecekti.

Oturduğu yerden mahallenin yarısı görünüyordu; otobüsün arkasında kalan diğer yarısını, resim dersinde, sayfanın tamamını kullanmak zorunda bırakılan bir öğrencinin sıkıntısıyla, ağzında ya da kafasının herhangi bir yerinde gizli bir kalem varmış da onunla çiziyormuş gibi, kafasını hafiften sağa sola yatırıp dudaklarını oynatarak tamamlamaya çalışıyordu.

“Çayını tazeleyeyim mi ağbi?”

Gözlerini, kışlaya doğru yorgun argın tırmanırken yığılıp kalmış ve bir daha ayağa kalkmaktan ümidini kesmiş zavallı mahallesinden alarak tepesinde dikilen garsona, ona bir sokak, bir ev, bir aile uydurmaya çalışır gibi baktı. Artık tanıyamıyordu burada çalışanları. Oysa bir zamanlar, en çok da geceleri, uykulu, tedirgin, bıkkın yolcuların, belleklerinde hiçbir zaman yer etmeyecek bu kasvetli, yaz kış soğuk çay salonuna, yolculuğun bir parçasıymış, dahası yol buradan geçiyormuş gibi uğradıktan, arkalarında, hemencecik silinen höpürtülü kaşık sesleri, aceleci sigara dumanları ve tuhaf bir beyhudedelik duygusu bıraktıktan sonra, üst üste binerek iyice karışan anonsların içinde kaybolup gidişlerini izlerlerdi.

Şehrin yirmi dört saat açık tek yeri, bu yol üstü dinlenme tesisi denilen, ama o ve arkadaşlarının Kel Osman'ın Kent Lokantası dedikleri yerd. "Restaurant" yazısını da yeni yapıldığında ilk kez burada görmüş, başlarda bir anlam veremedikleri bu yerin doğuya gidip gelen otobüslerin uğrak yeri olduğunu öğrenince de Kent Lokantası deyip kendilerinden bir parça haline getirmişlerdi. Burası, kahveler kapandıktan sonra gidecek yeri olmayanların, babasıyla kavga edip evden çıkanların ya da eve gitmek istemeyenlerin de uğrak yeriydi elbette. Garsonu veya ocağcısı, otobüslerden inen kızlara ilişkin boş hayaller kurmayı ve hiçbir aracın uğramadığı geç saatlere kadar boş midelere acımış çayları indirerek oturmayı alışkanlık edinmiş arkadaşlarından biri olurdu genellikle. Bir bakardı, onlarla masada oturup onca ışığın aydınlatamadığı karanlık camların ötesini görmeye çalışan arkadaşlarından biri garson suretinde ortalıkta dolanırken, ondan önceki garson, masalarında oturmuş, onun bıraktığı yerden karanlığı didikliyor. Kel Osman öldükten sonra kumarbaz oğullarınca başkasına, ondan da başkalarına devredilen bu tesis, yıllarca, Ankara'ya gidiş gelişlerinde onu yolcu eden ve karşılayan yer olmuştu aynı zamanda.

Kimin kardeşi olduğunu sorsa çocuğa, ağbisini tanırmıydı?

“Sağ ol,” diyor, “borcum?”

Çay bir şeye benzemiyordu. Böyle yerlerde çayın nasıl olduğunu bile bile yine de içerdi mecburmuş gibi. Garsonun verdiği para üstünü aldı. Bir eli parayı pantolon cebine koyarken, gömlek cebinden sigara çıkardı diğer eli. Otobüs hareket edene kadar bir sigara daha içerim nasılsa diye düşünürken ütüsüz kumaş pantolonu, beyaz gömleğiyle şoförlük hevesini belli eden kısa boylu muavini gördü. Bir kasa su getiriyordu şişeleri şingirdatarak. Kısa boyuna yakışan ustaca ve hızlı hareketlerle arka kapının yanındaki dolaba şişeleri yerleştirişini izledi. Beni görsün de unutmasın, yerimi başkasına satmasın diye o tarafa doğru yürüdü. Gerçi otobüste ona ayrılmış bir koltuk yoktu; tamam yer var, diye umursamazca, gözüne kaçan sigara dumanını dağıtırcasına bakmıştı yapması gereken bütün işleri karşısındakine yüklemiş gibi onu suçlayan gözleriyle muavin, ama biri daha yer soracak olursa ondan intikamını almayacağını garantiye almıştı.

Yanına vardığında onu görmezden geldi tahmin ettiği gibi, o küçücük dolabın içinde koymadığı bir şeyi yine de arıyormuşçasına elleri ve gözleriyle şişelerin arasına dalmıştı da umursamazlığın yavaşlığında kaybolmuştu sanki. O, otobüsün basamağında olduğu halde dolabın içinde kaybolunca Yağız da kafasını çevirip çamlığa baktı. Her baktığında ona başka bir yüzünü gösteren ve bunun gururuyla güzelleşen çamlığa. Mahallenin arkasına, görünmeyeceğini sanarak güya saklanmış, yemyeşil bir çam kokusunun içinde kozalak kozalak yuvarlanan bir oyuna çağırıyordu çocukları. Onları da işte böyle çağırırdı; evinden kaçmış da sokağın bütün çocuklarını oyuna bekleyen ele avuca sığmaz bir arkadaşlarıymış gibi, tepenin ardında beklerdi. Kışlanın yokuşunu çıkıp da tepenin sırtına ulaştıklarında, meşe, karaçam

ve ardıçların altına saklanmış bir başka tepe olduğunu görürlerdi onun.

O gün de öyle olmuştu: Kışlanın tel örgüyle çevrili yeşilliğini sağlarına alıp soldaki gelincik tarlasının kızılığına, demli bir çayı süze süze içmenin tadına benzer bir keyifle bata çıka tırmanmışlardı tepeyi. Toprak yol az ilerde, tepe bitmiş de gökyüzünden başka gidecek yer yokmuş gibi kayboluyordu durgun mavilikte. Ama oraya vardıklarında, aslında hiçbir yere kaybolmayıp sakın sakın onları bekleyen yolun, yamaçtan aşağı koştururken iyice toza toprağa beleterek inceceğini ve aldığı hızla, tepenin eteklerinde oynuna dalmış çocukları andıran çalılıklarla ağaççıkları geride bıraktıktan sonra çam denizinin serinliğine dalacağını biliyorlardı. Daha yukarılarda koyu yeşil dalgaların serpintileri arasında bir görünüp bir kaybolacağını da...

Gelincikler, pusuda bekleyen fırsatçı yele yakalanmış, eteklerini toplayan kadınlar misali tedirgin bir kıpırdanışla bir yere yetişecekmişçesine diğer otların peşinde koşturuyordu. Sanki yel toprağı gıdıklamıştı da ürperip göbeğini oynatan toprağın üstünde ne var ne yoksa hepsi birbirine bakarak dalgalanmaya başlamıştı. Tıpkı Yağız'ın içi gibi... Yaz geliyordu. Onlar gelecekti. Bu bekleyişini, gecelerini koyultup gündüzlerini odalara, sokaklara sığmaz hale getiren heyecanını biriyle paylaşmalıydı. Hakan'a söylemişti, şöyle çamlığa doğru çıkalım mı, konuşuruz biraz diye. Arkadaşlık buydu; onunla birlikte yürümekti, nereye olursa olsun gitmekti koluna girip. Zaten aynı şeyi istiyor, düşünüyor gibi yapma haliydi, hatta buna inanmaktı.

O, belki de yine siyasetle ilgili bir şeyler soracağını ya da birileriyle yaşadığı bir tartışmayı anlatacağını sanıyordu. Mahalleye ilk taşındıklarında aralarına katılmadığı ve oyunlarını uzaktan, evlerinin penceresinden veya kapı önünden izlediği için pek sevmemişlerdi onu. Daha doğrusu arkadaş-

ları sevmemişti. Kitaplara olan ilgisini, hatta eski ev sahipleri olan matbaacının verdiği mavi kapaklı defterine şiirler yazdığını öğrendikten sonra arkadaş olmuştu onunla. Diğerleri de gün geçtikçe onu kabullenmiş, maçlardaki çabalarını, gol atma yeteneğini gördükten sonra da artık ona gıcık olmaktan vazgeçmişlerdi. Yaşı onlardan büyüktü Hakan'ın ama ufak tefek ve çocuk yüzlü olması aralarındaki yaş farkını kendiliğinden yok ediyordu. Ne var ki, mahallenin ağbi-leri bu arkadaşlıktan pek de hoşnut değildi.

Öğleden sonra başlayacak filme bilet almak için her zaman olduğu gibi sabahtan kuyruğa girmişlerdi o gün. Sinemanın kalın taş duvarındaki dışı tel örgülü iki pencereden, daha doğrusu oyuktan birinde, gündüz ve akşam seanslarında gösterilen filmlerin, diğerinde ise gelecek programın film afişleri sergilenirdi. İki saatten fazla sürerdi “Gösterilen Program”dan “Gelecek Program”a pencerelerinin önündeki zaman zaman şişen, zaman zaman gerçek bir kuyruk gibi kıvrılan, zaman zaman da kopup dağılan bilete ulaşma yolculuğu. Afişlere ve filmin en önemli sahnelerini gösteren fotoğraflara bakarken, filmin kahramanları, daha fazla hareket-siz kalmaya dayanamadıklarından mıdır, yoksa sinemanın önündeki çocukların heyecanı onlara da bulaştığından mı, her nedense artık, fotoğrafların, afişlerin ve hatta eski filmlerin içinden çıkıp yanlarına gelirlerdi. Onlar gelince de küçük malkoçoğullarının, karamuratların, battalgazilerin, tarkanların, cüneytarkınların, arapcelallerin, turgutözatayların, altangünbayların, atillaergünlerin gözlerinde, seslerinde, yerinde duramayan kıpırdanışlarında şimdiye dek gördüklerine benzer ama yine de yepyeni filmler çevrilmeye başlardı. Hakan'la Yağız ise, Cüneyt'in, kılıcını, normalden daha hızlı hareket eden o kısa boylu adamların kolunun altına sokarak saplamış gibi yaptığını; bir burçtan diğerine film hilesiyle atladığını; her filmde atının aynı şekilde kişnediğini görü-

yorlardı. Bunları görünce, boyunlarında fularları, sırtlarında yakası kürklü kabanlarıyla köyün ortasında dolaşan köylüleride görüyorlardı elbette. Yaz kış, soğukkuuyu denilen kara lastiklerden başkasını bulamayan kendi köylülerinin aksine, bu köylüler, yağmur yaş yokken, yaz günü deri çizmeler giyerlerdi. Uzun favorileri ve saçları kasketlerinin altından fıskıran bu köylülerin hangi köyde yaşadıklarını da çok merak ediyorlardı tabii. Onların bildiği köylülerden zengin olanı zaten yoktu da, azıcık hali vakti yerinde olanların bile kıyafetinden paralı oldukları anlaşılmazdı. Köylü köylüydü yani. Durumu iyi olanı da, kötüsü de... Köylü filmlerini seviyorlardı, doğruya doğru. Ama yemek yerken kaşığı kürek sapı gibi tutmaları yok muydu, kimi taklit ettiklerini, bu tür insanların hangi yörede yaşadıklarını, aslında merak ettikleri için değil sinirlendikleri için birbirlerine soruyorlardı. Bir de ellerinde kocaman bir but, ağızlarından döke saça yerdı bazıları, üstüne de gülerlerdi. Milletle dalga geçiyorlardı galiba ama olacaktı o kadar, ne de olsa filmin kötü adamlarıydı onlar.

Bir de neredeyse bütün filmlerde adamlara boş bavul taşıyorlardı. Açık seçik belliydi işte bavulun boş olduğu. Herifler daha artistik dursunlar diye mi ellerine boş bavulu verip yürütüyorlardı, işte bunu bir türlü anlamıyorlardı. Sonra filmin birinden bir araba sesi geliyordu arabayla birlikte. Araba daha hızlanmamışken de, sesi, hızla giden bir arabanın sesine benziyordu. Kendini işine öyle bir kaptırıyordu ki bu ses, arabanın yavaşlayıp durduğunu geç fark edip kendinden utanarak aniden yok oluyordu ortadan.

Şehre yeni film geldiğinde, önce akşam seanslarında gösterilirdi bir iki hafta kadar. Büyüklerden sonra sıra onlara gelirdi. Biraz daha pahalı olan akşam seansına giden bir arkadaşları olur da, bir de onlara anlatırsa, o filmin gündüz seansına geçmesi için sabırsız bir kalbin içinde çırpınmaya başlarlardı.